

Posudek oponenta diplomové práce

Autor, název, místo, rok, rozsah práce, vedoucí práce:

Linda Bendová: Žena v raném křesťanství; Východ versus Západ, Praha, 2024, 152 s., vedoucí práce:
PhDr. Jan Zdichynec PhD.

Hodnotící kritéria

	splňuje	splňuje z větší části	splňuje z menší části	nesplňuje
Problematika a cíl práce jsou zformulovány a odpovídají zadání a názvu práce.	x			
Metody využitě autorem jsou adekvátní vzhledem k cíli práce a tématu.	x			
Autor se opírá o relevantní prameny a literaturu .		x		
Struktura práce je vyvážená a logická.		x		
Zpracování vykazuje rysy originality a vlastního přínosu .		x		
Práce je prosta gramatických a stylistických chyb .		x		
Práce je psána kultivovaným odborným jazykem za použití správné terminologie .	x			
Autor správně cituje .		x		
Autor nic podstatného neopomenul (obsah, úvod, závěr, seznam pramenů použité literatury, anotace v češtině a cizím jazyce, rozsah odpovídá zadání).	x			
Autor pravidelně konzultoval s vedoucím práce	Nemám informace			

Celkové hodnocení (slovně)

Diplomová práce Lindy Bendovej „Žena v raném křesťanství; Východ versus Západ“ je venovaná jednotlivým aspektům života ranokřesťanských žien z pohľadu křesťanských autorov – primárne cirkevných otcov zo 4.-5. storočia n.l. (Tertullianus, Hieronymos, sv. Augustín, Ambrosius, Cyprianus, Hermas, Ján Zlatoústý, Gregor z Nissy, Klement Alexandrijský, Basil Veľký, Gregor z Nazianský, Methodius a ďalší). Autorka sa zameriava na rôzne životné roly žien („Panny“,

„Manželky“, „Vdovy“, „Jáhanky“, „Prostitutky“ a „Mučednice“), ktoré spracováva z perspektívy uvedených autorov.

Práca je po úvode a metodológii rozdelená do šiestich hlavných kapitol, ktoré sú ešte bohato členené na podkapitoly. Úvod, ktorý by nemal byť označovaný ako kapitola 1, sa ešte delí na metodológiu a literatúru. Táto časť by mohla tvoriť samostatnú kapitolu, do ktorej by sa dala zaradiť aj nasledujúca kapitola 2 (Ženy a cirkevní otcové v sekundárnej literatúre) a jej podkapitoly, nakoľko sa všetky venujú predstaveniu prameňov a literatúry. Nasleduje kapitola 3: Ježíš, svätý Pavel, Bible a ženy. Po týchto úvodných kapitolách nasleduje vlastné jadro práce venované spomenutým rolám žien. Každá jedna z týchto kapitol je potom rozdelená na podkapitoly – na východnú a západnú cirkev a tie ešte na jednotlivých autorov. Každá kapitola je ukončená zhrnutím. Z jednotnej schémy sa vymyká len posledná, siedma kapitola (Ženy v ďalších sociálnych rolích), ktorá zahŕňa „Jáhanky“, „Prostitutky“ aj „Mučednice“. Celá diplomová práca je ukončená záverom, zoznamom prameňov a literatúry a prílohami.

Štruktúra práce prináša viaceré úskalia. Autorka sa rozhodla predstaviť názory jednotlivých autorov a radiť ich chronologicky, čím sa ale stráca prepojenie so zameraním tej ktorej kapitoly a dochádza k opakovaniu alebo naopak nedotiahnutým myšlienkam. V texte sa často stretávame s tvrdením, že niečo sa bude rozoberať neskôr alebo na inom mieste. V takto pojatom rozčlenení textu ani nie je iná možnosť. Nadbytočné sa zdá byť predstavenie jednotlivých autorov a ich myšlienok najprv teoreticky a potom sa práca opäť venuje týmto istým autorom a vracia sa k niektorým problematikám. Aj z tohto dôvodu dochádza k duplicitám v texte práce.

Prácu by bolo pravdepodobne lepšie rozčleniť podľa jednotlivých tém a nie podľa autorov. Tému by bolo potom možné vyčerpať na jednom mieste. Tu by bolo možné aj zhrnúť názory jednotlivých autorov a podrobiť ich priamo kritike a analýze. V diplomovej práci sa stretávame s prepisom názorov autorov na jednotlivé problémy, postupuje sa autor po autorovi východnej cirkvi, potom sa prechádza na prepis myšlienok autor za autorom západnej cirkvi. Analýza alebo nejaká kritika týchto myšlienok úplne chýba. S tou sa stretávame až na konci každej kapitoly v zhrnutí. Toto zhrnutie v každej z kapitol považujem za najkvalitnejšiu a najprínosnejšiu časť práce, ktorá poukazuje na autorkinu znalosť uvedených prameňov, a aj na fakt, že je s nimi schopná samostatne pracovať a aj ich hodnotiť, podrobiť analýze, kritike i porovnaniu. Je preto škoda, že tieto analýzy nie sú súčasťou priamo textov jednotlivých kapitol.

Diplomantka vo svojej záverečnej práci vychádzala aj zo svojho predošlého výskumu, ktorý spracovala už v rámci bakalárskej práce „Žena v dobách pozdnej antiky a raného kresťanství. Panna, manželka, vdova“ (Vedoucí práce Zdichynec, Jan), ktorá so súčasnou témou do veľkej miery koreluje, a ktorú autorka na viacerých miestach využila aj v súčasnej práci, kde ju aj viackrát cituje. Je preto zrejme, že sa diplomantka v problematike žien v období raného kresťanstva orientuje a aj práca s použitými prameňmi nie je pre ňu novinkou. Zo svojej predošlej práce vychádzala do veľkej miery v častiach venovaných autorom západnej cirkvi v kapitolách Panny (4.2), Manželky (5.2) aj Vdovy (6.2). Z hľadiska vedeckej etiky možno jej citácie vlastnej bakalárskej práce vyzdvihnúť a aj poukázať na korektnosť citovania. Z hľadiska čitateľnosti textu, resp. jeho vedeckej hodnoty by som v budúcnosti určite odporúčala tvrdenia antických autorov ošetriť citátmi originálnych prameňov (podobne uviesť aj odkazy na sekundárnu literatúru) a následne v odkaze poukázať na spracovanie v už vydannej bakalárskej práci. Takto sa žiaľ na viacerých miestach výpovedná hodnota tejto práce s chýbajúcimi citátmi stráca. A odborné spracovanie týchto častí textu nie je možné posúdiť, nakoľko je na viacerých týchto častiach odkaz len na už publikovanú prácu.

Téma diplomovej práce je skutočne rozsiahla a náročná na spracovanie, nakoľko je veľmi široko pojatá, keďže sa autorka rozhodla spracovať všetky aspekty žien. Preto aj dosahuje rozsah úctyhodných 152 strán a použitie predchádzajúceho výskumu z bakalárskej práce nie je problematické. Napriek tomu, že ide o komplexný pohľad, je v práci až priveľa tém, ktoré potom nie je možné preskúmať do väčšej hĺbky. Možno by pri spracovaní témy stačilo venovať pozornosť prvým trom témam (panny, manželky a vdovy), ktoré sú aj v práci najlepšie pokryté a plnohodnotne spracované a ísť možno ešte hlbšie do analýzy a kritiky uvedených prameňov, zároveň zaujať hlbšie vlastné stanovisko k uvedeným problémom a zasadiť ich do kontextu doby, resp. porovnať s predkresťanským postavením žien.

V dalších témach, najmä v téme prostitútky, by bolo vhodné venovať pozornosť väčšiemu množstvu sekundárnej literatúry, ktorá je k tejto téme skutočne bohatá. Táto problematika je zároveň natoľko rozsiahla, že by ju bolo možné rozpracovať na omnoho väčšom priestore. Zaradenie tém „jáhenky a mučednice“ je logické, v prácach cirkevných otcov sú pokryté. Ich spracovanie je, podobne ako „prostitútky“ ale oproti ostatným témam v práci skromnejšie, čím dochádza k istej disproporcii.

Diplomová práca L. Bendovej vychádza do veľkej miery z prameňov. V texte sa stretávame s prepisom alebo zhrnutím názorov autorov. Vo väčšine prípadov sú pramene korektne citované, nájdu sa však aj viaceré pasáže, kde úplne chýba odkaz na zdroj alebo konkrétne strany (pasáže) z neho, prípadne je citovaný len cez sekundárnu literatúru alebo nie je odkaz správny, prípadne sa odkazuje na niekoľko desiatok strán. Zvlášť zrejme je to napr. pri názoroch sv. Augustína, pri Methodiovi sa odkazuje viackrát na cca 40 strán, pri Gregorovi (Rehoř) je odkaz na Methodia a pod.

Jeden príklad za všetky s. 33: hovorí sa o analýze Augustínovho názoru na ženy, ale cituje sa len sekundárna literatúra. Citát „V Augustinově vnímání je pohlavní styk morální jedině tehdy, když je vykonáván za účelem plození dětí. V opačném případě se jedná o hřích, byť ne smrtelný“ by bol prínosnejší, ak by bol uvedený priamy citát, kde sa týmto tvrdením u sv. Augustína stretávame.

Výnimočne sa stretávame aj so zdvojenými poznámkami, napr. s.132 poznámka 313 314. Pri prehľade literatúry v metodologickej časti by som odporúčala uvedenie autora spomínaných diel (pri českých prácach je uvedený, pri zahraničných nie), odporučila by som do poznámok pod čiarou pre prehľadnosť uviesť celý bibliografický odkaz.

Odporúčala by som pri latinských slovách v českom texte používať na odlišenie kurzívu (napr. s. 28 Aula Pudoris; s. 29 velatio a pod.)

Na záver práce autorka predstavila celkové zhrnutie poznatkov. Napriek autorkinmu tvrdeniu na s. 141, že „Protože byly všechny kapitoly shrnuty jednotlivě, přikládám na konec již pouze krátké résumé poznatků, k nimž jsem během psaní této práce došla“ by som predsa len odporučila aj rozsiahlejšie záverečné zhrnutie, ktoré by zosumarizovalo všetky poznatky. V práci sa stretávame, ako už bolo spomenuté, s viacnásobným opakovaním niektorých tém (panenstvo, manželstvo a pod.), práve v závere by to na škodu nemuselo byť. Napriek tomu autorka predstavila síce stručnejší záver, ale nachádzame v ňom jej vlastné zhrnutie celkového pohľadu na ženu.

Z formálneho hľadiska vykazuje práca isté nedostatky. Diplomantka sa žiaľ nevyhla niektorým prehrškám voči spisovnému jazyku, v práci sa vyskytuje viacero preklepov, nesprávne používanie veľkých a malých písmen, absencie čiarok a pod. (len niektoré príklady: s. 11 väčšími úryvkami; s. 23 císařovně Edudoxii; s. 26 mohl bez překážet vstupovat a pod.). Autorke by som do budúcnosti odporúčala venovať viac pozornosti detailom, nabádala by som k väčšej dôslednosti, najmä čo sa týka poznámkového aparátu. Tu sa stretávame s množstvom diskrepancií (absencia označenia strán, ich uvedenie niekedy na konci odkazu, inokedy pred ISBN, alebo pred odkazom na link; nekonzistentnosť vo veľkosti písmen, v použití bodiek alebo čiarok, dokonca preklepy pri menách a pod.) – za všetky ako príklad strana 101:

SCHMITT PANTEL, Str. 430.

Tamtéž, Str. 34-35.

FOLETTI, 2018. Str. 35

SCHMITT PANETL, 430-431.

BREMMER, VAN DEN BOSCH, 1995.Str. 46-48.

Najväčší problém práce vidím v uvádzaní zdrojov. Nie je jasné uvedenie bibliografických odkazov prameňov, táto časť vyzerá akoby ju autorka nedokončila:

APOSTOLIC CONSTITUTIONS

CLEMENT OF ALEXANDRIA. The Pedagogue.

DIDASCALIA APOSTOLORUM 2.26; 3.12

EPIPHANIUS. Panarion. 79.2,3–4,1.

GREGORY OF NYSSA. On Virginity.

Atď.

Pri sekundárnej literatúre sú už odkazy korektné, ale aj tu by si niektoré zaslúžili väčšiu kontrolu (bodky, čiarky, chýbajúce údaje atď.). Niektoré použité zdroje sú pri diplomovej práci na zvážení: odkazy na wikipediu (anglickú, ale link je na českú) či Britannicu. Rozhodnutie autorky o uvádzaní niektorých vedeckých štúdií v kategórii „Internetové zdroje“ je netradičné. Týka sa to

najmä databázy JSTOR alebo Academia.edu, kde sú online prístupné mnohé vedecké štúdiá alebo celé periodiká. Ide však o klasické štúdiá so svojimi náležitosťami, ktoré diplomantka ale necituje bežne a pri viacerých chýba uvedenie podstatných informácií (rozsah strán, ročník, číslo a pod.).

V práci by bolo možné doplniť väčšie množstvo odbornej literatúry. Zdá sa, že autorka si je vedomá istých nedostatkov v tejto oblasti, čo obhajuje veľmi nešťastnou formuláciou: "Odborné články čerpám predovšetkým dle dostupnosti na internete, ke ktorým mi dovoľuje prístup univerzitný účet" Poznámkový aparát k textu je primeraný, na 152 stranách autorka práce uvádza 332 poznámok pod čiarou. Zoznam bibliografických odkazov je správne členený na pramene a sekundárnu literatúru.

Na záver možno konštatovať, že diplomová práva Lindy Bendovej ponúka komplexný pohľad na ženy optikou ranokresťanských autorov. Diplomantka vyhľadala a spracovala veľké množstvo prameňov, ktoré dala do kontextu zvolených tém a zároveň ich v samostatných zhrňujúcich kapitolách analyzovala a porovnávala. Tieto časti práce sú veľmi prínosné. Za veľké pozitívum práce považujem aj samotný diplomantkin prehľad názorov cirkevných otcov na ženu, jej postavenie a úlohu v spoločnosti danej doby, ktoré môže byť dobrým východiskom aj pre ďalšie vedecké spracovanie. Práca s prameňmi v predloženej diplomovej práci poukazuje na to, že autorka sa v problematike dobre orientuje, jednotlivé pramene pozná, dokáže samostatne pracovať s literatúrou aj prameňmi, dokáže ich vhodne použiť aj citovať. Autorka vie účelne vybrať a používať pramene pre stanovené problémy a až na vyššie spomenuté výnimky korektne odkazuje na použité pramene aj literatúru v poznámkach pod čiarou. Po štylistickej stránke je práca spracovaná na dobrej úrovni, je podaná odborne, vyhýba sa hovorovému alebo popularizujúcemu štýlu, napriek tomu sa dobre číta.

Napriek vyššie uvedeným výhradám, práca spĺňa kritéria kladené na práce tohto typu a odporúčam ju k obhajobe.

Otázky k obhajobe:

1. Autorka sa venovala problematike žien v ranom kresťanstve aj v rámci svojej bakalárskej práce. V čom vidí najväčší posun svojej diplomovej práce oproti predošlej bakalárskej?
2. Kam by autorka smerovala svoj ďalší výskum, ak by v téme mala možnosť pokračovať?
3. Zamerala sa autorka v rámci svojho výskumu aj na problematiku predkresťanského postavenia ženy v Rímskej ríši. Viacnásobne sa v práci stretávame s pojmami kresťanské hodnoty, kresťanská morálka. Sú to skutočne hodnoty, ktoré do ríše prišli až s kresťanmi? Alebo otázka ženských cností, cudnosti, čistoty, vernosti, zdržiavanie sa verejného života a pod. majú svoj základ v omnoho staršej tradícii?

Doporučuji – ~~nedoporučuji~~ k obhajobe

Datum 26.8.2024

Mgr. Daniela Rošková, PhD.
Podpis oponenta práce